

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри соціальної роботи та реабілітації Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктора педагогічних наук, професора **ДЕМЧЕНКО Ірини Іванівни** на дисертацію **НАГОРНОЇ Катерини Володимирівни** на тему: «**Формування інноваційної компетентності бакалаврів з соціальної роботи у процесі професійної підготовки**», подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Актуальність та доцільність дисертації проявляється на кількох рівнях, починаючи від глобальних викликів сучасного суспільства і закінчуючи конкретними завданнями педагогічної практики. У контексті швидких соціальних змін, міжнародної інтеграції та модернізації освіти в Україні особливого значення набуває підготовка фахівців соціальної сфери, здатних впроваджувати інновації для розв'язання актуальних проблем. Саме тому дослідження присвячене формуванню інноваційної компетентності бакалаврів з соціальної роботи, оскільки цей аспект безпосередньо впливає на ефективність професійної діяльності в умовах нових викликів, таких як цифровізація та соціальні трансформації. Недостатня увага до інноваційних навичок у традиційних програмах підготовки призводить до прогалин у практичних вміннях випускників, що знижує якість соціальних послуг. Отже, обрана тема дисертації Нагорної Катерини Володимирівни відповідає нагальним потребам освітньої системи та суспільства загалом, сприяючи адаптації фахівців до вимог ринку праці.

Наступним кроком у оцінці стає **аналіз ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій**. Дослідниця забезпечує цю обґрунтованість через послідовне застосування методологічного інструментарію, адаптованого до мети та завдань роботи. Комплекс методів, включаючи теоретичний аналіз, моделювання та експериментальну перевірку, дозволяє отримати всебічні дані, а їх валідність підтверджується статистичними розрахунками. Практичне впровадження результатів у освітній процес додає ваги теоретичним висновкам, демонструючи реальний вплив на підготовку фахівців. Джерельна база охоплює широкий спектр літератури, від нормативних документів до наукових праць українських і зарубіжних авторів, що свідчить про глибоке опрацювання проблеми. Науковий апарат, включаючи ключові поняття та гіпотезу, відповідає стандартам дисертаційних досліджень і ефективно слугує для розв'язання поставлених завдань. Анотації українською та англійською мовами інформативно відображають сутність роботи, сприяючи її поширенню в міжнародному науковому середовищі. Апробація через конференції та публікації у фахових виданнях підкреслює готовність авторки до дискусії та підтверджує надійність висновків.

Визначена **мета дисертації**, яка полягала в дослідженні проблеми формування інноваційної компетентності бакалаврів з соціальної роботи у процесі професійної підготовки, розроблення та експериментальній перевірці моделі формування інноваційної компетентності бакалаврів з соціальної роботи у процесі професійної підготовки.

Структура роботи логічно побудована і складається з анотацій, вступу, трьох розділів з висновками до кожного, загальних висновків, списку джерел та додатків, які ілюструють емпіричну базу. Загальний обсяг дисертації становить 284 сторінки та містить 9 таблиць і 32 рисунка.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми, визначено зв'язок з науковими програмами, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи, а також розкрито новизну та практичне значення результатів дослідження, яке полягало в розробленні та впровадженні в освітній процес моделі формування інноваційної компетентності бакалаврів з соціальної роботи, подано відомості щодо їх упровадження та апробації, кількості публікацій здобувачки у яких відображено основні положення дисертації.

Перший розділ присвячено теоретичним засадам проблеми. Авторка аналізує наукові джерела, групуючи їх за аспектами професійного розвитку, інноваційних завдань і методик, що дозволяє виявити прогалини в існуючих підходах. Узагальнення нормативних документів, таких як стратегії розвитку освіти, показує еволюцію вимог до компетентностей, а моделювання структури інноваційної діяльності фахівців підкреслює необхідність інтеграції теорії та практики. Це створює основу для подальшого обґрунтування педагогічних підходів,

включаючи компетентнісний, системний та проєктний, які формують інноваційну компетентність. Особливої уваги заслуговує розкриття сутності поняття «інноваційна компетентність фахівця з соціальної роботи», та визначаючи її невід’ємною складовою фахових (предметних) компетентностей і являється багаторівневим інтегрованим утворенням на основі об’єднання мотиваційних, рефлексивних, когнітивних та діяльнісних компонентів, що формують його якість, яка проявляється у здатності і готовності до здійснення інноваційної діяльності у межах виконання професійних завдань у сфері соціальної роботи і заснована на організації досліджень, створенні й впровадженні інновацій через застосування відповідних методів, методик, засобів, технологій та форм.

Особливої уваги заслуговує розкриття змісту та структури організації інноваційної професійної діяльності фахівця соціальної роботи під час виконання завдань проєктного характеру.

Другий розділ фокусується на моделюванні процесу формування інноваційної компетентності. Розроблена модель формування інноваційної компетентності бакалаврів з соціальної роботи у професійній підготовці у ЗВО включає науково-методологічний, організаційно-діяльнісний та оцінювально-результативний блоки, з визначенням компонентів, критеріїв і рівнів. У цій моделі логічно, доступно й лаконічно в схематичній формі продемонстровано якої мети треба досягнути, які саме завдання потрібно виконати, на яких підходах і принципах повинен ґрунтуватися процес формування інноваційної компетентності бакалаврів з соціальної роботи, які умови та шляхи повинні бути дотриманні, яке організаційно-методичне забезпечення, щоб досягти результативності – підвищення рівня сформованості інноваційної компетентності бакалаврів з соціальної роботи у процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти.

Визначено оптимальні експериментальні умови формування інноваційної компетентності бакалаврів з соціальної роботи у процесі професійної підготовки, які забезпечують ефективність моделі методами – проєктно-дослідними, інтерактивними, рефлексивними, цифрово-технологічними, які інтегруються в освітній процес. Це призводить до створення цілісної системи, орієнтованої на розвиток навичок через етапи дослідження, розроблення та впровадження. На особливу увагу заслуговує практичне впровадження розробленої моделі формування інноваційної компетентності бакалаврів з соціальної роботи та методичного забезпечення цього процесу на етапі формувального експерименту, зокрема, розроблені та впроваджені авторські методичні рекомендації до виконання практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Теорія і практика соціальної роботи» для студентів спеціальності «Соціальна робота та консультування».

Позитивної оцінки заслуговують виокремлені та теоретично обґрунтовані педагогічні умови (цілеспрямоване застосування інтерактивних освітніх технологій, інформаційно-комунікаційних засобів у цілісному поєднанні з навчальними завданнями творчого і дослідницького характеру, перманентне забезпечення інтеграції інновацій у зміст освітніх компонентів освітньо-професійної програми підготовки бакалавра з соціальної роботи, системна організація індивідуальної та спільної навчальної роботи здобувачів освіти з реалізацією етапів вивчення, розроблення та впровадження інновацій у соціальну сферу), поетапна реалізація яких забезпечує ефективність експериментальної моделі.

Третій розділ описує експериментальну перевірку, яка здійснювалася чотирма етапами: пілотажним, констатувальним, формувальним та аналітико-узагальнювальним. Емпіричне дослідження охопило значну вибірку студентів закладів вищої освіти, що забезпечує репрезентативність отриманих даних. Результати моніторингу та опитувань показують дисбаланс між теорією та практикою в контрольній групі, тоді як експериментальна група демонструє зростання показників завдяки впровадженню авторської методики. Статистичний аналіз підтверджує позитивні зміни, що доводить ефективність запропонованого підходу. Крім того, авторкою було проведено формувальний експеримент, який дав можливість перевірити ефективність запропонованої моделі. Результати експериментального дослідження проаналізовано з урахуванням чотирьох ключових критеріїв – мотиваційний, пізнавальний, діяльнісний і творчо-креативний, до яких дослідниця розробила відповідні показники для оцінювання сформованості рівня інноваційної

компетентності, що дозволили оцінити рівні сформованості (високий, достатній, середній, низький) інноваційної компетентності, глибину й об'єктивність аналізу.

Висновки до розділів та загальні висновки логічно узагальнюють результати, узгоджуючись із завданнями. Додатки, з анкетами та результатами опитувань, доповнюють текст, забезпечуючи прозорість дослідження.

Аналіз роботи дає підстави стверджувати, що завдання розв'язано, гіпотеза підтверджена, а мета досягнута.

Порушень академічної доброчесності не виявлено. Публікації авторки відповідають вимогам щодо оприлюднення результатів.

Позитивно оцінюючи наукове та практичне значення, вважаю за доцільне висловити **рекомендаційні зауваження дискусійного характеру.**

По-перше, у визначенні поняття «інноваційна компетентність» варто детальніше розкрити відмінності від суміжних термінів, таких як «проектна компетентність», щоб уникнути термінологічної неоднозначності та посилити теоретичну чіткість.

По-друге, аналіз зарубіжних практик міг би включати конкретні приклади програм з країн ЄС, що дозволило б глибше обґрунтувати адаптацію до українських реалій і підвищити новизну.

По-третє, у моделі формування компетентності доцільно конкретизувати приклади інтеграції цифрових інструментів у конкретні дисципліни, оскільки це забезпечило б практичну спрямованість і полегшило впровадження.

По-четверте, в описі експерименту рекомендується окремо виділити контрольний етап для повної відповідності методологічному апарату, що підвищило б структурну послідовність.

По-п'яте, об'ємні таблиці з результатами опитувань краще перенести до додатків, аби покращити читабельність основного тексту.

По-шосте, для посилення причинно-наслідкового зв'язку в аналізі результатів варто чіткіше пов'язати педагогічні умови з динамікою змін у групах, що підкреслило б механізми впливу методики.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку. Вони відображають інтерес до проблеми та свідчать про творчий потенціал дослідження.

Загальний висновок. Зважаючи на актуальність, наукову новизну, обґрунтованість результатів та їх практичну цінність, дисертація на тему: «Формування інноваційної компетентності бакалаврів з соціальної роботи у процесі професійної підготовки» відповідає спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» та вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її авторка Нагорна Катерина Володимирівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Рецензент професор кафедри соціальної роботи та реабілітації Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор педагогічних наук, професор Ірина ДЕМЧЕНКО